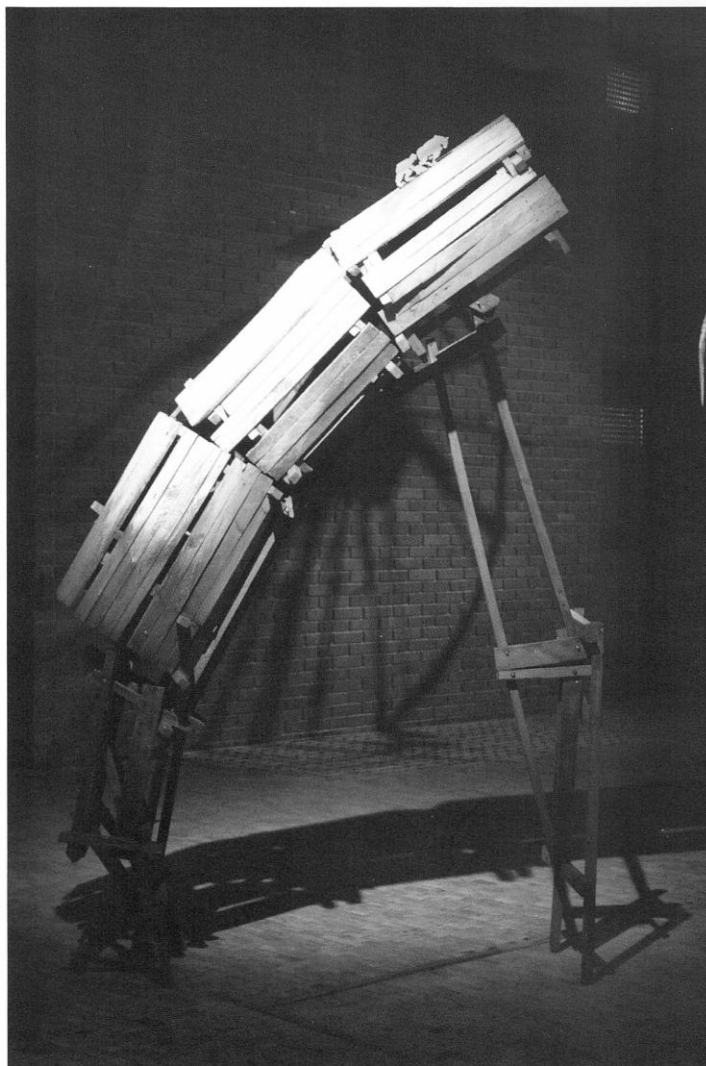

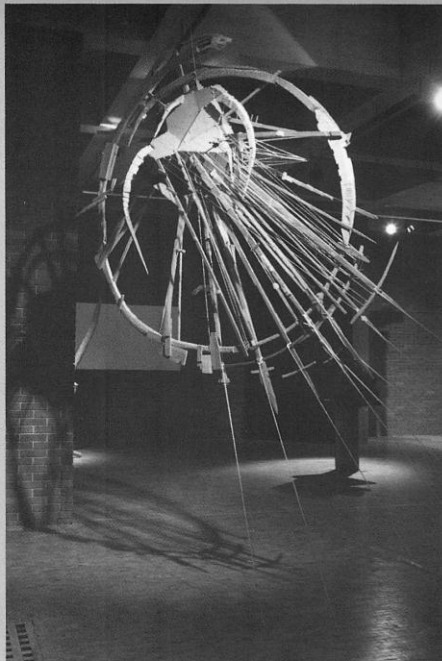
Roman Woźniak, *Oracz*, z cyklu *Pory roku*, 1989

Anna Podsiadły DREWNO JAKO MATERIA RZEŹBY

Jako „materia” sztuki, w wielu jej obszarach, drewno funkcjonuje od czasów najdawniejszych, a jego możliwości estetyczne i walory wyrazowe cenione od wieków są nadal ponadczasowe i inspiрующие dla tworzących aktualnie artystów. Wśród materiałów rzeźbiarskich nie ma chyba drugiego takiego, który znalazłby tak powszechne zastosowanie nie tylko w szeroko pojmowanej sztuce, ale i w wielu dziedzinach życia.

Drewno w postaci żywej – drzewa życia – pojawia się w licznych mitologiach świata, najlepiej znane nam tradycje to oczywiście egipska, mezo-

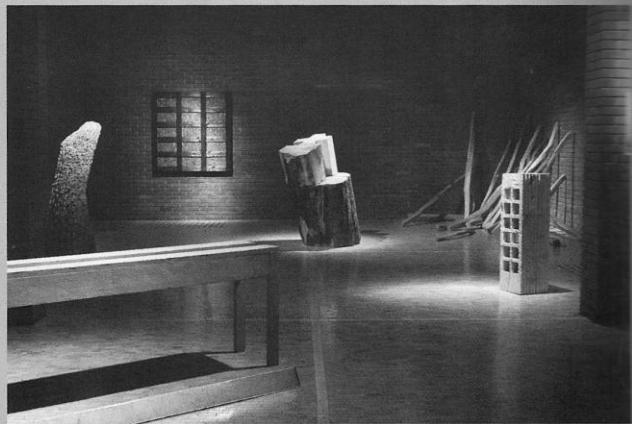
potamska czy starogrecka. Motyw „podwójności” – drzewo znajomości dobra i zła (drzewo wiedzy oraz drzewo życia) rosnące pośrodku Edenu – tradycja biblijna dzieliła z tradycją sumeryjską, i egipską, jakkolwiek inne sensy z niego wyczytywała. Najwięksi bogowie i bóstwa starożytności mieli niebagatelny związek z drzewami, często stanowiły one ich „siedzibę”, a nawet wyrocznie: np. z drzewa akacjowego wyszedł Horus, w Heliopolis czczono akację, Re wyłonił się z sykomory, „Panią sykomorę” zwano boginię Hathor. W świecie starożytnym wybrane gatunki drzew wiązano z płcią żeńską,

1.

2.

3.

1. Edward Łazikowski, *Obiekt nr 171 A*, 1990
2.-3. *Drewno jako materia rzeźby* – widok ogólny wystawy

inne z męską. Zresztą nie tylko w świecie starożytnym, tak działa się również w innych kulturach. W polskiej tradycji ludowej dąb jest drzewem „męskim”, a z „żeńskością” związana jest np. lipa.

Już w starożytnym Egipcie stosowano m.in. sykomorę, cedr libański i heban w drobnych wyrobach artystycznych, głównie w postaci dekoracji na broni i luksusowych przedmiotach użytku codziennego. W Dolinie Nilu drewno było materiałem cennym. Dzięki bliskim kontaktom handlowym, głównie z Libanem, Egipcjanie eksportowali drewno w zamian za zboże, tkaniny i ceramikę. Grecy i Rzymianie korzystali z bogactwa jodeł, świerków i cyprysów. Średniowiecze, które szczególnie rozpozszechniło zastosowanie drewna już w rzeźbie pełnej, choć nadal kameralnych gabarytów, upodobało sobie przede wszystkim dąb i lipę. Mistrzowie dłuta kolejnych epok artystycznych anektowali w obręb poczyną rzeźbiarskich coraz szerszy wachlarz, coraz bardziej urozmaiconych gatunków drewna, w tym orzecha, hebanu, palisandru, na-

stępnie drzew owocowych, jesionu, mahoni. Nie sposób wymienić wszystkich, stosowanych w rzeźbiarstwie rodzajów drewna. Wybór zależał zawsze od dostępności danego gatunku w danej szerokości geograficznej. Polscy cieśle, a później rzeźbiarze, najchętniej korzystali z dębu, orzecha i lipy oraz rzadziej drzew owocowych. Obecnie najczęściej spotykanym gatunkiem drewna, z którego wykonywane są rzeźby w Polsce jest lipa. Kompozycje plenerowe o znacznych gabarytach realizowane są głównie ze świeżo ściętej topoli, ponieważ po wysuszeniu ten gatunek drewna jest bardzo trudny w obróbce. Niektóre odmiany drzew charakteryzują się większą trwałością i twardością, jak dąb, jesion, orzech czy kasztanowiec. Drzewa iglaste, poza nielicznymi przypadkami, nie są przez rzeźbiarzy wykorzystywane, ze względu na łukowatość, dużą żywicość oraz tendencję do rozwarstwiania się materiału pod wpływem uderzeń dłuta. Interesujące efekty jeżeli chodzi o liczne przebarwienia dają natomiast drzewa owocowe.

1.

2.

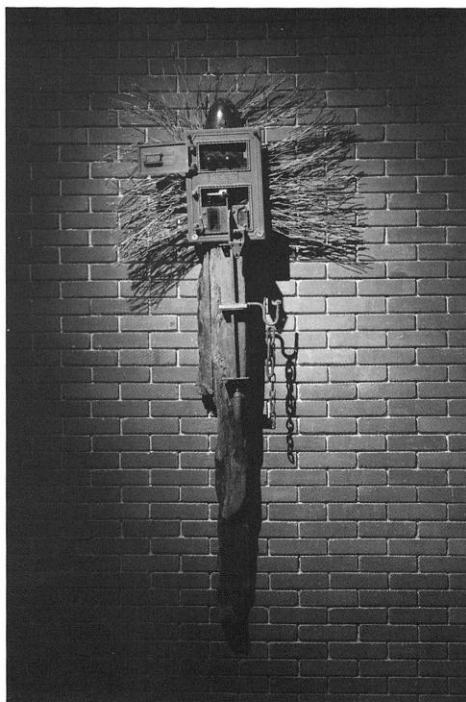

3.

1. Emilie Benes Brzeziński, *Pick up Sticks*, nd.
 2. Elżbieta Szymańska, *Można dotykać*, 1985
 3. Jan Berdyszak, *Przegroda*, 1990

Orońska wystawa poświęcona drewnu stanowiła zestawienie i konfrontację różnych strategii wykorzystywania tego tworzywa i technik jego obróbki, prezentując niezwykle bogactwo gatunków, kolorów, faktur. Jednocześnie była dość obszerną prezentacją form indywidualnej ekspresji artystów celebrujących „cielesność” drewna lub stosujących tę materię z innych pobudek i impulsów. Genetyczne uwarunkowania twórczości zaprezentowanych rzeźbiarzy były bardzo różne. Mimo odmienności inwentarza artystycznego, łączy ich wybór opracowywanego materiału. Indywidualne „czucie” materii rzeźbiarskiej determinuje takie, a nie inne się z nią obchodzenie. Charakter opracowanej powierzchni zależy od sposobu obróbki materiału oraz wizji i umiejętności technicznych artysty. Orońską historię drewna zbudowały dzieła różnorakie, częstoć biegunowo odmienne. Wiele problemów twórczych znalazło tu swoje odzwierciedlenie. Synteza różnych poetyk twórczych zgrupowana na jednej, galeryjnej przestrzeni pokazała jak bogaty

jest język plastyczny drewna. Zaprezentowano artystów wypowiadających się „figurami” oraz posługujących się w swoim przekazie „znakami”. Wśród prac znalazły się rzeźby o rodowodzie klasycznym – np. Jerzego Fobera, Antoniego Rzęsy, Konstantego Laszczki, Adama Myjaka, Stanisława Kulona, Józefa Nowaka, Adama Smolany – dla których tradycja sztuki stanowi stronę dialogu, a tradycyjny warsztat i rodzaj użytej (przetransformowanej często) ikonografii odsyłają do kanonów i formuł figuratywnych. Obecne były również rzeźby – Jerzego Beresia, Stefana Borzęckiego, Sylwestra Ambrozianka – stanowiące wypowiedź o silnym, metaforycznym, symbolicznym i egzystencjalnym ładunku, jak też formy syntetyczne, uproszczone, uporządkowane o charakterze konstrukcyjnym w pracach Jana de Weryhy-Wysoczańskiego, Jana Berdyszaka, Antoniego Starczewskiego. Zaprezentowano obiekty wykorzystujące drewno w postaci naturalnej, surowej, niesymetrycznej: Emilie Benes Brzeziński, Tadeusza Mysłowskiego, Antoniego Janusza Pastwy,

Władysław Hasiór, *Czarownik*, 1970–1971

Drewno jako materia rzeźby

Muzeum Rzeźby Współczesnej,
10 lipca – 31 sierpnia 2010

kuratorzy: Jarosław Pajek, Anna Podsiadły

Artyści biorący udział w wystawie: Magdalena Abakanowicz, Sylwester Ambroziak, Janusz Bałdyga, Mirosław Bałka, Emilie Benes Brzeziński, Jan Berdyszak, Jerzy Beres, Stefan Borzęcki, czekalska + golec, Wanda Czelkowska, Jerzy Fober, Krzysztof Gąsowski, Jerzy Grygorczuk, Antoni Hajdecki, Volker Hamann, Władysław Hasiór, Jadwiga Janus, Robert Kaja, Artur Klinow-Totengreber, Edward Krasieński, Monika Kulicka, Stanisław Kulon, Natalia Lach Lachowicz, Konstanty Laszczka, Edward Łazikowski, Danuta Mączak, Adam Myjak, Tadeusz Mysłowski, Józef Nowak, Antoni Janusz Pastwa, Stanisław Piwoński, Antoni Porczak, Adam Procki, Joanna Przybyła, Antoni Rzęsa, Dawid Seaton, Adam Smolana, Albin Sokółowski, Antoni Starczewski, Maciej Szańkowski, Elżbieta Szymańska, Olgierd Truszyński, Jan de Weryha-Wysoczański, Ryszard Wojciechowski, Roman Woźniak, Antonina Wysocka-Jończyk, Wojciech Zasadni, Olga Ziemska

Olgierda Truszyńskiego, Dawida Seatona, Romana Woźniaka, Edwarda Łazikowskiego oraz kompozycje bliskie idei minimalizmu, czystej abstrakcji geometrycznej i dyskursu konceptualnego: Natalii Lach-Lachowicz, czekalskiej + golec, Janusza Bałdygi, Mirosława Bałki. Rzeczywistość dosłowna ulega w tych pracach wielokierunkowym metamorfozom: od konkretności do symboliczności; od teraźniejszości w stronę transcendencji; od oczywistości do enigmatyczności oraz od realnej problematyki w kierunku rozważań nad zamkniętym, artystycznym uniwersum. Uzupełnienie przekazu idei wystawy stanowiły dokumenty wideo prezentujące artystów – Olę Ziemska, Wandę Czelkowską, Monikę Kulicką – posługujących się w swojej wypowiedzi językiem drewna oraz tematykę m.in. biodegradacji oraz filmy z cyklu *Polska Rzeźba Współczesna*, zrealizowane przez Wytwórnię Filmów Oświatowych, na temat twórczości Jerzego Beresia, Stanisława Kulona, Antoniego Rzęsy i Władysława Hasióra.

Rzeźba współczesna – w zawrotnym tempie wzbogacana wciąż o nowe tworzywa i technologie oraz innowacyjne sposoby wyrazu – zachowała, mimo znaczących zmian, szacunek dla materii. „Czucie” owej materii przez rzeźbiarzy bywa różnorodne, tak jak różnorodna jest ich twórczość i podejmowana w pracach tematyka. Jako materiał „wyrwany” naturze drewno nosi w sobie i przeszłość własną, osobniczą, skończoną już historię i wpisana weń później kreację – wizję artysty. W swej surowej postaci stanowi niezwykle wdzięczny przedmiot artystycznej eksploatacji, dając wielkie możliwości stylistyczne i formalne, wymaga od twórcy biegłości ręki, spostrzegawczego oka i wyobraźni. Powstałe formy jakkolwiek odmienne w swej statyce i tektonice odsłaniają częstokroć głębię materiału – wnętrza różnych gatunków drewna, ujawniają urodę naturalnego zabarwienia, strukturę, różnorodność obrabianej powierzchni, ślad piły, siekierki, dłuta.

Wśród zaprezentowanych na wystawie osobowości artystycznych znalazły się prace rzeźbiarzy, dla których drewno stanowi podstawowy materiał do pracy albo jeden z najważniejszych. Do takich zaliczymy zdecydowanie Jerzego Fobera, Józefa Nowaka, Stefana Borzęckiego, Jana de Weryha-Wysoczańskiego, Stanisława Kulona, Adama Prockiego czy Antoniego Rzęsę.